

Pomhaj Bóh!

Czytło 44.
1. novembra.

Četnik 6.
1896.

Serbske njedželjske kopjenka.

Wudawaju so kóždy kobotu w Smolerjez knihicizšcjetni w Budyschinje a su tam dostacž sa štwortlětnu pšchedplatu 40 np.

Na reformaziski šwjedžen.

Wopolažmy so jako ewangelszy kšehsczijenjo!

Hdyž smy so na žnjowym džaknym šwjedženju Bohu temu Knjesej džakowali sa wšchědny khlěb, naš reformaziski šwjedžen napomina, so džakowacž sa khlěb teho žiwjenja, sa Bože słowo. „Sdžerž, Knježe, twoje słowo nam!“ tak prošymy my a so nad tym šwjekelimy, so so ewangelij pola naš čisty a prawy pšchipowjeda. Ale hižo Luther je naš w wukładowanju přenjeje próstwy na to kědžblimych šezinił, so so niz jenož wo prawu ewangelsku wučebu, ale runje tak wo prawe ewangeliske žiwjenje jedna. So so čłowjek po ewangeliju ewangeliski mjenuje a je tola pšchi tym pšhecžiwjo ewangeliju žiwj, to prawje njeje a nam k čelczi njepluži a by katolskim pšhicžiny došč podalo, so bychy so naš praščeli: Šhto činicze so tak wulzy se šwojim čistym ewangelijom, hdyž tola po nim žiwj njejšcže? Duž wopomimy, šhto to rěka: my smy ewangelszy.

1. Ewangelszy wěricž. Wěc do teho Knjesa Jesom Khrysta, potom budžesč ty a twój dom šbóžny — tak je, kaž je snate, hižo japoschtol Pawol hlownu myšl ewangelskeje wěry wojnamjenil a to šame namašach w Lutherowej wučbje a pišmach. Spomni na jeho wukładowanje 2. artikla, kotrež je parla w katechizmje, a dokelž jeho předomanja w kóždej ruzy njejšu, njech so něščto wot jeho wuprajenjow naspomni. Luther praji: Hdyž ty š přenja wěsch, šhto Khrystuš je a potom tež,

šhto je wón činił, potom je tebi pomhane. — Mój hrěch a šmjercž stej kaž šchrěcžka, kotraž wuhajnje w wulkim morju jeho wumrječa a horjestacža. — Artikl wo horjestacžu Khrystušowym dyrbi naš šdžeržecž, hdyž šmjercž pšchiudže. — Šhtož Jesuša namaša, šbóžny njebudže, hdyž je so runje šmjercž pošcžil. — Mój trošcht, moja mój a moja radošč dyrbja byč, niz moje pjenješy, ani moja mudrošč, ale mój Knješ Khrystuš, Boži Šsyn. — To je jenož něščto na pruhu, ale njeje to ewangelska wěra? Njeje to šame dowěrjenje, kotrež k nam š tamneho kherluscha rěczi, kotrehož přenja šhtucžka š dobom se šwojimi móžnymi šynkami tajku radošč a wěstoscž wěry wurasuje, kaž ledy žadny drugi kherlusch? Jed'n twjerdy hród je naš Bóh šam!

2. Ewangelszy žiwj byč. Šak běšche Luther žiwj? Štajnje dželawy, muž džela, a hišcže bóle modlitwy; šylny bēdžer a předar — a tola šašo domach muž mēra, šwěrnny mandželški a nan šwojich džēczi, kotremuž hańba njebēšche, šwoje džēczi do španja kolebacž; wučeny w Božim słowje a w wědomnoščzi snaty, kaž žadny drugi, a wódla mējšche wotewrjene wōcžko sa Božu štwórbu, sa rōžicžki w jahrodzy, sa ptacžatka, kiž wonkach šwój kherlusch špěwachu; wón šhutny — a tola tež bješ tymi šwojimi so wjekelo a šradujo — tak bēšche Luther žiwj. To bēšche ewangeliske žiwjenje. Ach, so by jich wjele po nim činił! Ach, my jo š wjěšcha na dwaj bokaj šmylimy. Šak činimy š kšehsczijaustwa nowy šakon a šabudžemy japoschtolowe słowo: Wšhitko je wāšche.

Abó evangelszy ſu pſchegara ſwobodni a bje wſcheho ſakonja žiwi a ſapomniny to druhe: Wy pak ſcže Ahrystuſkowi. — „Chzeſch-li ſcheſczijan bycz, potom dyrbiſch tež na wichor a njewjedro pſchihotowany bycz“, praji Luther, teho dla ł evangeliſkemu ſcheſczijanſtwu.

3. ſluſcha, ſo my jako evangelszy czerpimy. Budź bjeſ bojoſcže a ſtrachoty, kaź Luther, jako wón do Wormſa po myſli jehó pſcheczelow do wéſteje ſmjercže dźéſche, tať wjeſelny a ſtroſchtny, kaź Luther, hdyž ſo wo to jednaſche, pſcheſtwédczenja wéry dla hanibu czerpjecz, ale tež tať poniżny a Bohu poddaty, kaź Luther, jako wón pſchi ložu ſwojeje Lenki ſpéwaſche: „Ja mam ju jara lubo, ale, luby Božo, dokeľž je twoja wola, ſo chzeſch ju ł ſebi wſacz, tebi ju rad dam.“ A wot ſmjertnych ložow naſchich lubnych daloka kroczel ł naſchim ſmjertnym ložam njeje, duź ſkóncznje réka:

4. evangelszy wumrjecź. „Wyſokodoſtojny wótcže“, dr. Jonas mréjazemu reformatorej pſchwoła, „chzece wy na Ahrystuſa a tu wuczbu, kaź ſcže ju přédował, wumrjecź? A Luther ł wulkim hłóſom wotmolwi: „Haj“ — hač do ſmjercže evangeliu ſwérny. Waſcha wéra, waſche žiwjenje, waſche czerpienje a wumrjecže budź kaź Lutherowe a potom nad wami ſkutk reformazije podarmo njebudže — niź podarmo to napominanje japoſchtola: Ahdžcže jako dźeczí teho ſwétla!

Hamjen!

Dowěrjenje na Boha!

Hdyž po wérnoſeži ſwézu jaſnu
Eſej žada twój duch w hréſchnej cžémnoſeži,
Hdyž nadžije cži wſchitke haſnu
A wſchitko tebe tudy wopuſchcži,
Hdyž ſtarocž we wutrobje nima kónza,
Dha poſbéhni woczi ł njeju, ł wécznoſeži;
Tón Bóh, kiž wobkneži ſam wſchitke ſlónza,
Cže njewoſtaji w ſemſtej cžémnoſeži.

Hdyž bjeſ winy ty brémjo nožyſch
A hłowu poſhilicž we ſhudobi,
Hdyž ſadwélujó Boha proſyſch
A ſdychnjeńcžo ſo ł duſche wuczíſchcži,
Dha ſtuť w nalécžu ł ſchtomam polnym kčzenja,
Stuť ł trawicžy, kiž ſo wſcha jeleni:
Bóh dawa wſchitkim ſwoje wofſchewjenja,
Tež tebe njewoſtaji w hubjenſtwi.

Hdyž boloječ wſchitku móž cži ſlemi
We cžežkej ſchoroſeži a bédnoſeži,
Hdyž ſo cži ſmjercže jandžel ijewi,
Kaž méra poſol ſo cži pſchibliži;
Hdyž ſo twój duch tam horje pſcheczíſchcžuje,
Eſo poſbéhnje dom ł rjeńſchej ſwétloſeži:
Budź ſtroſchtny! Tejuť cže tam pſchewodžuje,
Tež tebe njewopuſchcži we ſmjercži.

Ernst Helſ.

ſ cžežkeho cžaſa.

6. W Freibergu, w ſwérnym méſeče.

„Freibergo, ty ſtaroſwérne méſto, nětko wutraj ł cžeſcžu!
Hižo bliži ſo njepſcheczél ł nowa ł ſurowej bitwje.“

Béſche 8. dezembra 1642. Na ſtaroméſchczjanſkim naméſeče béſche ſo wójniſki lud ſeſtupował, kotryž dyrbjéſche Freiberg ſchitowacz a ſakitowacz. Béchu tji kompanije péſchtow pod nawjedowacſtwom wyſcha Karlo ſe Schweiniz a kompanija dragunarjow pod Janowym nawjedowacſtwom. Nětko dyrbjachu

ſo roſžoſnowacz. Junkróc dachu ſebi hiſchcže ruku a prajachu ſebi poſlednje božemje.

„Budžcže w Božim mjenje, wſchitzy moji lubi!“ pſchwoła Jan hiſchcže raſ ſwojim lubym, kotryž ſo wo njeho rudžachu, a potom cžeſnjeſche ſe ſwojimi jeſdnymi wotſal. „Hač ſo ł nimi jažo wohladam?“ pomýſli ſebi ł cžežkej wutrobu.

Hiſchcže raſ dyrbjéſche ſo wobhladač. Haj, tam hiſchcže ſtejachu.

„Božemje! Božemje!“

Hdyž béſchtaj ſe Schweiniz a Jan do Freiberga pſchíſchloj, wobhladaſchtaj ſebi najpředy wſchě naprawy, kotrež béchu ſo ł ſakitanju méſta natwarile. Méſto méjeſche pječ hłownych wrotow, kotrež béchu ł křutymi wéžemi wobtwjerdžene. Wyſoka, křuta murja, ł dźewjecź a tñzeczi wjetſchimi a mjeńſchimi wéžemi, béſche kólo wokólo méſta natwarjena. Hřebje wokólo méſta béchu hluboke, tola na někotrych méſtnach bjeſ wody. Na ſtronje ł dolhemu wječoru béchu pſched méſtom wulke haty. Studnjow béſche mało w méſeče, woda ł picžu wodžeſche ſo pſcheſ drjewjane roly do méſta. Kať lohzy móžeſche njepſcheczél tónle wodowód ſaniczič! Nawjedowať da w bliſkim léžu drjemo puſchcžecz, ſo by ł njeho palíſady twaricž mohł. Teke palíſady ſo pſched naſpami do jemje ſabichu. Wulke hrodžiſchcža ſo naſpowaču a murje ſo wſchudžom ſwopředžowachu. Tež wjele žyrobny ſo do méſta nawoſny. Dwe kompaniji wobhadžiſchtej Pétrowe, tječa Erbiſke, ſchtwórta Donatowe a Jan ſe ſwojimi dragunarjemi Miſchnjanſke wřota. Méſchczenjo dyrbjachu ſo na wéže a na méſchczjanſke murje ſeſtupacz; poltječa ſta hórnikow pod hórſkim hejtmanom ſe Schönberg méjachu nadawł, wohnje, kotrež mohle ſnano w méſeče naſtač, ſaliwacz a wóhnjowe kule, kotrež mohle ſo wot njepſcheczelow do méſta mjetacz, wuhaſchecz abo tež podjeńſke křody hač pod njepſcheczélſke léhwo wurycž.

Jako Jan 27. dezembra na wéži ſtejeſche, bližachu ſo přeni Schwejdojo. Béchu jich něhdže 700—800 jeſdných. Hnydom da Jan po méſeče bubnowacz, ſo bychu ſo wſchudžom na njepſcheczela pſchihotowali. W Freibergu béchu ſo pſchihotowali, njepſcheczela powitacz. Na druhe ranje poſaſachu ſo hiſchcže tji polki jeſdných. 29. dezembra béſche tam žyke njepſcheczélſke wójſko, něhdže 12000 muži ſylne, ł 104 wulkimi a małymi kanonami a 5 mjerſchlemi. ſ wulkim ſtyſkom w wutrobje wuhladachu Freibergſzy méſchczenjo wulku licžbu ſchwejſkich křorhojow a kanonſkich rołkow. Hiſchcže tón ſamy džen póſla ſchwejſki nawjedowať Torſtenſon poſelnika do méſta ł porucženjom, ſo ma ſo méſto njepſcheczélej poddacž.

„Nihdy na nihdy teke ſwérne méſto do waſchich rukow njepodam!“ wotmolwi ſe Schweiniz ſchwejſkemu poſelnikej.

Torſtenſon poča nětko na méſeče méſto woblehnyč. Kólo wokólo wobdachu jehó wojazy méſto Freiberg. Kanony ſeſtajachu ſady wulkich pjerſchczownych naſprow. Hižo 1. wulkeho róžka ſeželechú něhdže 40 kanonow kulu po kuli do Freibergſkich murjow a naſprow. Njepſcheczéljo walichu ſo najpředy na Pétrowe wřota. Hdyž béchu 7 hodžinow dolho do murje tjeleli, ſo bliſko pſchi wřotach wulki džel murje ſpny. Pſchipołdnju w 12 hodž. bližachu ſo woblehnižy ł woblehnińſkimi réblemi a ł křorhojemi. ſ nadobnej ſmužitocžu pak buchu wotpoſaſani. Tať ſta ſo tež 2. a 3. wulkeho róžka. Jan njebéſche hač dotal w Miſchnjanſkich wřotach wo njepſcheczélach wjele ſhonil. Hinať pak béſche 4. wulkeho róžka. Tehdy dyrbjachu ſo tež tu ł njepſcheczélemi méricž. Rano ſabe hižo létachu ſepje njepſcheczélſkich kulow ł hromadami do naſprow a do murjow pſchi wřotach. Sa křótki cžať dyrbjachu ſo ſcheſcžo ſranjeni wojazy wotnjecž. Tola Janowa a jehó wojakow ſmužitocž njekablaſche. Na jene dobo něſchto ł hobrſkim wrjeſkotom roſbuchny. Kamjenje, pjerſchcž a murjowe roſpadanki létachu pſcheſ powéř a poſpachu tu ſtejaznyh wojakow. Schwejdojo béchu minu — podjeńſki křód — hač ł muri wuryli a ł cžornym prochom napjelili a nětko béchu jej roſbuchnyč dali. Jenož wokomik woſta Jan kaź pohluſchény ſtejo; potom pſchwoła ſwojim wojakam ł jaſnym hłóſom: „Hólzy, pójce ſem! Nětko ſtejece! Tu Schwejda puča do méſta njenamafa!“ Tola Schwejdojo tu hižo béchu. Něhdže ſchtyři ſta pſchihnachu ł wótrny wólanjom pſcheſ roſpadanu murju. To béſche ſurowa bitwa. Wſchudžom tam, hdžež béſche ſtrach najwjetſchi, béſche tež Jan. ſ teſakom morſnychu jehó Schwejdojo pſcheſ hłowu; tola wón to njeſacz. Dolho njewéſte woſta, ſchto dobydže; ſkóncznje pak dyrbjachu njepſcheczéljo zoſacz. Ahetje ſtaſa Jan hórnikow ſem, kotryž dyrbjachu naſtatu džeru ſa-

worschtowacž a kamjenje, kotrež bėchu do wšchėch kónzow roslėtate, do nastateje murjoweje džėry smjetacž. Pšchi Pėtrowych wrotach, hdžėž bėchu Ɣo w tym Ɣamym cžafu Schwejdojo i mozu do mėsta dobnwale, bėchu wjetšche sbože mėli. Sich kule a miny bėchu tu džėru wudrete, nėhdže 12 metrow dolhu. Wulki džėl našypnych hrjebjow bėšche Ɣo pšes murine rospadanki wupjelnił. Dwaj tyƔaz muži nadbėhowašche itajnje a wošpjet, so bychu Ɣo do mėsta dobnli. Ženož rjekowšta wutrajnosčž sffitowarjow nufowašche Schwejdown sšoncžnje, so Ɣo wrėcžichu. Po tym wot-pocžowašchtej wobej stronje tši dny dolho.

W Freibergu pał džakowachu Ɣo w wošebitej Božej Ɣlužbje Bohu, so bėšche jich hacž dotal pšched Schwejdami wuthowal.

Pšchi tym pał Ɣo Freibergcženjo je wšchej pilnosčžu prózo-wachu, so bychu wšchė brachi na murjach a našypach swuporjedželi.

Tež Jan wostaji Ɣebi lėdma hodžinki mėra. Kaž jara jeho tež rana bolosche, itajnje bėšche wón hotowy, i radu a je sšutkom pomhacž. Šórnitam, kotsiž bėchu jemu pšchidžėleni, pšchifaša, pod-jenište jamy pšhecžiwu Schwejdami wurycž a je i cžornym prochom natylacž. Tak mőzachu sšoncžnje w najwjetšchej nušy žyłe našypny rošbudnyčž dacž, jeli by Ɣo njepšhecžel tak daloko pšchibližil. Tola tež Schwejdojo njebėchu mjenje pilni. Kelko bėšche jim pšchi smnym, dešchėžojtym wjedrje mőžno, džėlachu i motyfu a łopacžom, so bėchu nadbėhowašche hrjebje wušypali a nowe našypny (šchanzy) šhotowili, jady kotrychž mőhli Ɣwoje kanony derje se-štajecž. Mėštej hrožesche pšchezo hišchėže wulki strach. Wóšłow bėchu do Draždžan pőšłali, a turwjerch bėšche Ɣamo kšėžora prošyl, so by pšchischol a Ɣwėrne mėsto wušwobodžil. Teho dla šhromadžowašche Ɣo w Cžechach kšėžorske wóššo pod nawjedowaš-štwom wjercha Šikkolomini. So bychu temule wóššku pucž do Freiberga šahacžili, cžehnjesche Dorstenson i džėlom Ɣwojeho wóšška jemu napschecžo. Wlišto mėštacžka Židowa (Šahda) pał bėchu hižo kšėžorjy wojazy pucže wobšadžile, kotrež i Cžech pšes Rudne Hory do Šatkeje wjedu. Teho dla wrėcži Ɣo Dorstenson se Ɣwojimi Schwejdami je wšchėm khwatkom jašo pšched Freiberg, so by Ɣo se wšchej mozu na mėsto walil, Ɣo nadžėjo, so mėsto Ɣnano tola hišchėže dobnđže, prjedy hacž jemu kšėžorjy na pomoz pšchindu. 19. wulkeho rőžka šapocža Ɣo žaložne tšelenje, tak so by šffitowarjam wšcha nadžija španycž mohla. Granaty, wohnjowe kule a Ɣmolane wėnzy smjetachu bjes pšchestacža do mėsta. Bėšche bjes džywa, so na nėkotrych mėštnach woheń wuńdže: tola hórnižy woheń wšchudžom šalachu. Tola nusa a štyšnosčž dnrjbschtej Ɣo hišchėže powjetšchicž. Njepšhecželjo wšachu mėštej bėžazu wodu. So bychu w mėšcže doščž wody mėli, tajachu w wulkich piwarškich pónowjach łod. Tola tež nadbėhowarjo mėjachu bjes mėry wjele cžėrpjecž. Šsurowa šyma bėšche wina, so mješ nimi wšchelake khorosčže Ɣo roššchėrjowachu. Tež nje-mėjachu sšoncžnje ničžo wjazy k jėdži.

(Wotracžowanje.)

Ššwėcžazy kšchescžijienjo.

Šusto Ɣu Ɣo prascheli, šchto Ɣu najjašnišche a najwėšcžišche wopokašma praweho kšchescžijanštwu, dokelž ma tole praschjenje najwšchšchu wažnosčž. So Ɣo pšchi tym wo to jednacž njemőže, so ničto šwonkownje k kšchescžijanškej žyrkwi Ɣlušcha, Ɣo ja naš ewangeliškich wot Ɣebje rošymni. Šsama katholicšta žyrkej, runjež ma Ɣo ja „šama šbőžnychcžinjazu“, šame šobustawštwu hišchėže ja polnje placžaze wopokašmo kšchescžijanštwu placžicž njeda. Wny ewangelišy mamy, kaž Ɣo rošymni, jenož po ewangeliju roššudžicž a Ɣo jeho roššudej bje wšcheho wumėnjenja podcžihnyčž. Ewangelij drje tón wuras „kšchescžijanštwu“ nješnaje, cžim jašnišcho wo-šnamjenja tu wėž, kotruž mamy w myšli: po tym je kšchescžijanštwu kšhodženje ja Šhryštušom — „teje myšle byčž jako Žesuf Šhryštuš tež bėšche“, a „šłėdžicž ja jeho štopami“ — to je prawe kšchescžijanštwu po nowym šlubje. To Ɣo i mnohich wėštych wu-prajenjow i polnej jašnosčžu pokafuje.

Tu cžzemy jašo na to wažne wuprajenje Šhryštušowe dopomnicž, w kotrymž je wón prawe byčže jeho wučžobnikow najšlubje a najwėšcžišcho wošnamjenil: „Wny šcže to šwėtko teho šwėta“, i tym na to jałoženym napominanjom: „Ššwėcž našche šwėtko pšched ludžimi, so bychu woni wašche dobre škutki widželi, a wašcheho Wótza w njebjekach cžesčžili.“ (Matth. 5, 14, 16.) — Tole šłowo drje w myšli mėjo, na kőždy pad po tym šamym šrošymjenju. Pawol wėrjazych Šfesiškich na džiwne,

bőjšte pšchetworjenje jich žiwjenja dopomni: „Wny bėšchėže prjedy cžėmnoščž, nėtk pał šcže šwėtkosčž w tym Šnjeju“, i tym i teho šcžėhowazym napominanjom: „Šhodžcže jako džėcži teho šwėtkla.“ (Šf. 5, 8, 9.) A hdžž tón šbőžnik i tym: „So bychu wašche dobre škutki widželi“ na to pokafuje, so dnrjba jeho wučžomnižy w škutkach šwojemu šwėtku šwėcžicž dacž, Pawol i dobom wopokašmo žadaneho kšhodženja w šwėtkle mjenuje: „Teho ducha plód Ɣo wopokašuje w wšchej dobrocže, a prawdoščži a wėrnosčži.

To je po tajkim to roššudžaze: Wučžomnižy Žesufowi dnrjba Ɣo šwėcžicž, a to niz w šłowach, ale w škutkach. Na to Ɣo mjenje wažnosčže kšacž njeshnje, hacž na šnutštwone na-šhonjenja šboža. Wone dnrjba prjedy hičž, ale hdžžž runje tak derje dobre škutki jako „plód ducha“ Ɣo njepokašaja, placžaze dopokašmo bőjššeho wuthoda pobrachuje.

Wobrocženy je jenož tón, kotryž je runje tak „šwėtko w tym Šnjeju“, kaž bėšche prjedy „cžėmnoščž“; to pał Ɣo jenož w tym jaštwje pokafuje, so jeho šwėtko šwėcži, to wón žiwjenje wjedže a škutki dokonja, pšes kotrež Ɣo Šhryštuš pšchekrašnjuje a Wóh cžesčži. Šchtož Ɣy ty w wutrobje našonił, kaž wėšte a krašne tebi tež je, je ša twojich šobucžłowjekow bjes wažnosčže, hdžžž jim ty to je šwojim šadžerženjom pšhecžiwu nim rašnje nje-dopokašajch. So Ɣy ty wodacže hrėchow a i nim mėr i Bohom namatal, potajništwu noweho naroda našonił a ducha džėcžatštwu doštal, praj to Bohu njepšhecželštemu šwėtej tyšaz kšocž, woni šrošymnjenja ša to nimaja; pšchetož „cžėlny cžłowjek nješrošymni ničžo wot teho, šchtož je ducha Božeho“; ty i tym škerje wu-šmėšchenje hacž jeho pšchipošnacže na Ɣo wobrocžijch. Budž živy, kšhodž a škutkuj pšched jich wocžemi jako kšchescžijan, kotryž je w lubosčži šwojeho šbőžnika živy a tak šwojim šobucžłowjekam i lubosčžu napschecžiwu šwėcži — to je rėčž, kotruž woni rošymja, to je šwėdcženje, kotrež jich pšchėšwėdcžuje. A tajke pošnacže je žiwjenjom tež pošnacžu rta wušchi a wutrobny wotewria.

Njepšhecželjo kšchescžijanštwu nješnu, kotsiž jemu najwjazy šeschšodža, ale wopacžni wušnawarjo, kotrychž bjesšbőžne kšhodženje jich pobožne šłowa njewėrne cžini. Na wopał šwėcžazy kšchescžijenjo najwjazy k roššchėrjenju kšchescžijanštwu pomhaja. To je polnje wėšte.

Ššwėt ma polne pravo wot kšchescžijanow škutki žadacž, hdžžž Ɣu Šhryštuš a jeho japoschtoli tajke kšchescžijanštwu wučžili, žadali a plodžili, kotrež tajke wopokašma runje tak derje dawa, kaž šwėža šwėtkosčž, šchtom plody, žórlu wodu. Ššwėt wšchal se šwojim žadanjom pšche daloko džė a žada, so bjes tymi dwanacže žadny Žudašch njebył, wón polnje šwjatych žada a šamo na tym jenym polnje šwjatym nėšchto namataja. Wle to na tym ničžo njepšchemėni, so prawe kšchescžijanštwu w podobnosčži Šhryštušowej wobšteji a w nižim druhim.

Wny hišchėže šwėdcženje pőhana podamy, kotryž najškerje hižo njebjesku šchtrėčžku w šwojej žedžiwej dušchi nješesche. W Šndiškim mėšcže, hdžžž katholicžy a ewangeližy mišionarwojo džėłaja, maja přėišchi wašchnje, wulku šwonkownu pychu pokafacž, so bychu na to wašchnje kėžžbliwoščž na Ɣo šložili. Šako woni junšrocž jeneho tych šwojich hrjebachu, katholicški k pőhanej praji: „Šłaj, katholicžy maja tež nėšchto šwonkowne; woni maja šwėžy a šwėcžki, ewangeližy kšchescžijenjo ani šwėcžki nimaja a tež w jich šapalkach je přėšdue a pušte.“ — „Šłaj“, womolwi tón pőhan, „to je wėrno, ewangeližy kšchescžijenjo žaneje šwėžy w ruzy nimaja; ale wėšch ty tež cžeho dla? Woni maja šwėžu w wutrobje, a to je šłowo Bože.“

To je rjane šwėdcženje i rta pőhana. Šak krašnje by i kšchescžijanštwom, haj i žylym šwėtom štejalo, hdžž by tole wo wšchitkich, kotsiž ewangeližy kšchescžijenjo rėfaja, tež placžilo!“

Taj dwaj šynaj.

Šedny muž mėješche dweju šynow. Wobaj našonišchtaj w šaršchijškim domje tu šamu nanowštu lubosčž a te šame džėcžaze prawa. Wonaž pał mataj tež te šame džėcžaze pšchiblišchwoščže: „Dži a džėłaj džėnša w mojej winižy“, praji nan k wobėmaj. To je wšchitkich ludži nadawł a pšchiblišchwoščž: Boži džėłacžer byčž a bywacž. Wle tak njerunaj štaj taj bratraj, tak wšchelake dopjeljenje jeju nadawłta. Tón jedny praji na Božu pšchikafnju haj a wotėndže a Ɣo wjazy ša tym njeprašcha. Tón drugi praji „nė“ a sšoncžnje nanowu pšchikafnju tola dopjelni! Njetrjechi tole pšchirunanje našchu wutrobu? W tutymaj bratromaj je nam

Bóh žyke cžłowjeſtvo wopijał. Tón jedyn kſcheſcizjanow wofnamjenja, kofſiž „haj“ praja a po tym nječzinja. Haj ſmy my wſchitny prajili ſe ſwjatej pſchibahu, niž jenož w ſwjatej kſcheženizy, ale teſ w konfirmaziji pſched ſhromadženej woſadu. Kał huſto ſmy my tole ſlubjenje pſched ſwjatym woblicžom Božim wobnowili! Njeje kóždy naſch pučž k Božemu bliđu tajke nowe ſwjatocžne „haj a hamjeń“? A tola, kał ſmy jo dđerželi!! Kał ſteji ſ kajnjemi naſcheho Boha wot prěnjeje ſtareho hačž k poſlednej noweho ſakonja. Napohlád naſchich kſcheſcizjanſkich woſadow dyrbi kóždeho wučžomniſka Jeſuſoweho ſ hlubokej ſrudobu napjelničž. Ženož ta kaſnja njech ſo naſpomni, ſo pſches ſtary a nowy ſakon tyſazora ta pſchikaſnja „miſionſtwa“ pſcheńdže. Ale njeplacži wot wjele lěſtotetkow ſa wjele kſcheſcizjanow: Wón praji „haj“ a tola njeńdžeſche.

Tón druhi bratr praji „ně“ a hdyž bėſche jemu teho žel, wón tola džeſche. To je wobras pohanſtwa. Čži pohanjo ſu teſ žynojo naſcheho wulkeho Wótza — temu ſamemu powoľanju powoľani, kaž my. A tón Knjeſ je jim ſwoje kaſnje do wutrobny napijał a wón hiſcheže wjažy čžini, wón jim pſches miſionſtvo ſwoje kaſnje ſjewi. Ale woni praja: „Ně!“ A to je hižo džitw, prjedy hačž je ſo kſcheſcizjan čžiježe ſwėtej wotrjeł a temu ſbóžniſkej ſo poddał, kał wjele čžežſche dyrbi tole pſchemėnjene někomu, kiž w pohanſkich hrėchach a hroſnoſcžach teži, bjež! A ſawėrnje tam rėta kſcheſcizjan bjež a woſtačž něſchto druhe hačž pola naſ; pſchetož tam dyrbiſch ſ Abrahamom wótžny dom a wótžny kraj, pſchecželow a ſnatych wopuſchečiež a ſ nimi wſchitke ſwjatſki roſtorhnyež, w wſchitkich waſchnjach a ſwucženjach ſo čžiježe ſ nowa ſwucžiež a hiđjenje, njeſpſchecželſtvo čžėmneho pohanſtwa ſnjejež, huſto teſ do ſnjereče hičž Jeſuſa dla. Duž ſroſhmini, ſo njeſu pohanjo huſto na wſchitke próſtwy a napominanja měžaza, lėta, lėdžežatki dolho „ně“ wotmolwili. Tał ſkuttowachu pſchi horach „Himalaja“ ewangeližy miſionarojo 38 lėt podarmo a w 39. lėče bu prėni kſcheſcizjan kſcheženy. Dolho dyrbjachu miſionarojo teſ čžatačž w Afrizy bjeſ Kaſrami a Gotentotami. „Duž bu jim žel a woni džečhu.“ A ſchto bu ſ nimi! Kał je prjedawſchi nawjedowar rubježnikow, Khrjſtian Afrifanſki, kiž bėſche ſebi prjedy ruzy w cžłowſkej kwi womaſał, bjeſ Gotentotami ſo jako živy kſcheſcizjan wopolaſał! Kał je ſo na nič wſchitkich ewangelij jako ta jemičžka, wſcho wobnowjaža žiwjeńſta móž wopolaſała! To bohobojnoſcž ſačžeje, ſo kſcheſcizjan wumrije, hačž do žaneho hrėcha ſwoli a móž prėnjeje luboſeže ſo roſroječe, prawa ſwobodnoſcž džečži Božich. Njedžela je jim parla tyč dnjow, woprwadžite natwarjenje a wofſchewjenje. A hdyž ſo ſlaby podſunje w wulkich a wſchelafich ſpytowanjach, ſo bórſy ſle ſwėdomnje hiba: hrėſchnik ſo niž jenož ſjawnje ſažudžuje, ale teſ poſhoſta. A kał ſu čži mlodži hlódnj po Božim ſlowje! Miſionar Rouſins na Madagaſkar wo ſwojich woſadach powjeda: „Huſto bėchu hižo w 6 hodžinach kemiſchi a woſtachu hačž do 11. Sa dwė abo tji hodžiny woni ſažo pſchińdžečhu a hałle wječžor ſ Božeho doma džečhu. W tajkej Božej ſlužbje ſo nělotre narėče dđeržachu. Knihj bėchu tam teħdom hiſcheže žadne. Tón ſo ſbožowny čžujeſche, kotryž mějeſche nělotre kopjenka noweho ſakonja abo ſpėwaſkich abo katechiſma, hdyž bėchu teſ roſtorhane.“ A jako potom biblije do kraja pſchińdžečhu, kałte bėſche to ſahorjenje bjeſ ludžimi. S tajkim ſahorjenjom bjechu woni bibliju do rukow wſali, ſo ſo jich wjebele wopijačž njemóže.

Njeſtaji naſ wobras tehole bratra do haniby, kiž my „haj“ prajachmy a tola ničžo nječzinimy.

Kotremu bratrej runaſch ſo ty, luby čžitarjo, a twoja woſada?

Wſchelafke ſ bliſta a ſ daloka.

Naſchi ratarjo bėchu lėtka ſtykniwi, kał budža ſwoje džeło na polach dołonječž a wėječe mějeſche tole wobniſhlenje ſwoje pravo woſebje tam, hdyž bėſche manevr ludži wot džełta wotdđeržowal a ſateptane pola ſo čžečžo džełachu. Bóh luby Knjeſ pał je nětko tajki čžaž wobradžil, ſo budže naſchim ratarjam loħto móžno, wonlach wſchitko dołonječž. Čžłowſka wutroba wſchał bórſy morkože a ſadwėluje, ale Bóh tón Knjeſ tyč ſwojich njewopuſchečži. Haj, hdy by Bóh luby Knjeſ po tym huadu a luboſež k nam wotmėriečž čžyl, kaž my huſto poſni njedowėrjenja, hdyž po naſchej myſli njeńdže, jemu napſchecžimo ſtupimy, ſchto by ſ nami byto?

ſaſka ewangeliſko-lutherſka ſynoda je dale ſwoje pſchedmjety wuradžowala. Pſcheſjenofž je jara dobra a woſebje, hdyž ſo wo duchowne naležnoſeče jedna.

Ale hdyž ſo tajka jenomyſlnoſcž pſche wſchitke wuradženja čžeħnje, kož ſylna rėta, kotraž napſchecžimowu myſlicžku podtepi, ſo ſ dobrym prawom ſwonkach ſtejažy džiwaža. Hdyž ſo dodžiwačž njemóžachmy, ſo ſu duchowni na ſynodže ſamo pſchecžimo čžoplym ſlowam jeneho ſlawneho knjeſa, kotryž duchowny njeje a čžyħe tola wudowam duchownych unadne poł lėta ſđeržecž, ſtare pravo na ¼ lėta pſchitroſchiti, runjež ſo pſchi tymle wobſamknjenju na to pomuſliło njeje, ſo ma privatny kollator 3 mėžazy po tajkim ¼ lėta — kħwile, prjedy hačž trjeba ſ žyła tjoč kandidatow žyrtwinſtemu prjėdſtejeſtwu k wuſwoľenju porucžiež a móže po tajkim huſto njemóžne bječž, tole nowe poſtajenje do ſkuffa ſtajičž, je, kaž ſ wjele ſtron ſlyſchimy, duchownych do njemėra ſtajiło, ſo je ſo ſynoda po namječe knjeſa juristiſkeho profeſora Wača ſ Diſka ſa to wuprajila, ſo ſo žadny duchowny njeħmje ſjawnje na roſwiwoľnju naſcheho politiſkeho žiwjenja wobdžełiečž. Po tajkim njeħmje žadny duchowny wjažy w ſjawnym žiwjenju ſwoje nahłady wuprajiečž, dofelž ſo to — taž je ſo prajito — k jeho jaſtojaſtwu njeſpſchodži. Hdyž hižo ſynoda pſchi prjedawſchich wuradženjach huſto ſačžiſkež čžiniſche, kaž byſchaj ju dwaj Diſpėčanſtaj juristiſtaj profeſoraj huſto wobtnježaloj, tole wobſamknjenje tón nahład wobtwjerdžuje. Wny ſo najprjedy praſchamy: čžeħo dla dyrbejeche juristiſki profeſor, kiž tola w praktiſtim žiwjenju, pſchede wſchėm na wſach, najmjeńſche njewė, wo tym roſprawječž: „ſchto ma duchowny w ſjawnym žiwjenju čžiničž a ſchto niž“? To dyrbejeche tola rt duchowneho ſ praktiſkeho naſhonjenja wuprajiečž a ničto druhi. Duž ſo njeroſhmi, čžeħo dla ſu duchowni teho wubjerka juristej jako ſwojemu rėčnikėj rėčecž dali, kiž jim ſ mėrom praji: „Wny dyrbicze w ſjawnym žiwjenju mjelcžecž!“ Njeje to podlėčženje ſa duchowniſti ſtant. Njemohlo ſo runje tał derje prajiečž: „Wny knježa juristojo! Waſche powoľanje je teſ tał wažne, ſo ſebi waſchu žhtu duchownu móž žada. Wny ſo njeħmječe na ſjawnym politiſtim žiwjenju wobdžełiečž. Bóh tón Knjeſ je wam porucžnoſež dał, ſo byſcheže jako wot njeħo poſtajena wyħnoſež na ſakonjach wachowali!“ Tał derje mohlo ſo dale lėkarjam prėdowacž: „Wny iče lėcarjo a ničžo druhe, pſchetož k ničž mu druhemu my powoľani njejiče!“ Ale tola, ſchtož bėſche knjeſ profeſor duchownym do ſwėdomnja rėčžał, ſo teſ hnydom dopjeli: duchowni mjelcžachu a ſ nimi teſ čži druſy; ſchto dyrbjeli ſo teſ tječi ſa to ſajimowacž? Stare ſłowo rėta: „Mulier taceat in ecclesia t. r. Žona ma w žyrtwinſkich naležnoſežach mjelcžecž“, ničžo ſobu rėčecž nima; nětko pał teſ rėta: „Pastor taceat in civitate: Duchowny dyrbi w ſjawnym ſtatnym žiwjenju mjelcžecž“

Pruſka ſynoda je, hdyž teſ po horžym bėdženju pſchecžimo ſwobodno-imiſhlenym wobſamka, ſo čžyħla w pſchichodže wyħnoſež na to džiwačž, ſo njeħmje ſo tajny theologičny profeſorjo na univerſitu powoľali, kofſiž čžežba naſchim wėrnwuſnacžam, woſebje japoſchtoſtemu, jich ſwjatu wažnoicž wjačž, dofelž ſami wjažy do nič njewėrja. Bóh tón Knjeſ žohnuj tule dobru myſl ſynody! Pſchetož hdyž tajny njewėrjažy profeſorjo ſwoje nahłady mlodnym ſchudowazym do wutrobny ſchecžepja, je to kaž jėd. A kał čže potom duchowny ſam twjerdže ſtačž w wėrje, hdyž je ſo jemu na univerſicze ſałožł wjał?

Žene wažne praſchenje nětko pſches ſwėt klinečži: Kałki wuſpėch je pučžowanje ruſkeho kħėžora mělo? Wotmolwjenja, kotrež ſo na to dawaju, ſu wſchelafke. Bje wſchelafim wuľadowanjom teho pučžowanja je něſchto, ſchtož budže nadžiomnje plóđ teho pučžowanja. „Budnyte Nowiny“ tule nadžiju něħdže w ſežėhowaznych ſłowach w ſwojim tydženſtim roſhladže wupraja: „Žedyn plóđ je po ſdacžu žarome pučžowanje mělo, kotryž je nam jara witang a tón w tym wobſteji, ſo čže Ruſka na Žendželſke wabjenje pſchecžimo Turkowſkej wot nětki hinał wuſtupowacž. Ruſke nowiny mjenujaž japočža pſchecžimo Turkowſkej njerođže ſo wuprajecž, a dofelž ſo w Ruſkej ničžo bjeſ domoľnoſeže wyħnoſeče čžiječecž njeħmje, ſmėmy w tej nadžiji bječž, ſo Ruſka Turkowſkej dale ſwobodnu wolu njewoſtaji. Potom derje je teſ nadžija, ſo teſ Nėmiſka, kotraž njeje jenož armeniſkeho agitatora, a profeſora Thumajana, wu-pokaſała, ale teſ bjeſ pſcheſtačža hromadženam ſ hromadžimam ſa pſche-ſežėhanych Armeniſkich a jich wudowy a ſyroty wobčežnoſeče čžini, wſchitko ſultanej k luboſeži, ſkonečnje ſo wot ſwojeho njeroſhmliveho pſchecželſtwa k Turkam wobrocži. Tole wobrocženje wſchał byħmy ſebi prjedy pſcheli.“

Nėſchto k roſpominanju.

ſchto je najſbožowniſchi?

Frantzowſki kral Korla IX. ſo w lėče 1570 italiſkeho pėħnjerja woprachča, koho ma ſa najſbožowniſkeho.

Tón wotmolwi: „Boha“.

„To kóždy wė“, džeſche Korla, „ale ſchto je po nim najſbožowniſchi?“

Pėħnjeř wotmolwi: „ſchto je Bohu najpodomniſchi.“

Kał derje ſo tole wotmolwjenje k ſłowu teho Knjeſa hdyž: „ſbóžni ſu čži, kiž čžiſteje wutrobny ſu, pſchetož woni budža Boha widžecž.“

„Bombaj Bóh“ je wot nětki niž jenož pola knjeſow duchownych, ale teſ we wſchėch pſchec-dawařnjach „ſerb. Nowin“ na wſach a w Budnyſchinje doſtačž. Na ſchtwórcž lėta placži wón 40 np., jenotliwe čžiſta ſo po 4 np. pſchedawaju.